

- ні стратегії⁶⁴. – Львів, 2003. – С.40-41.
4. Розенталь Д.Э. Язык рекламных текстов / Д.Э. Розенталь, Н.Н. Кохтев. – М.: Высшая школа, 1981. – 127 с.
 5. Фильчикова Н. Б. Реклама в прессе / Н.Б. Фильчикова. – М.: Высш. шк., 1977. — С. 76-137.
 6. Barthes R. Die Sprache der Mode. – Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1985. – 379 S.
 7. Behaim-Schwarzbach E. Die Sprache der Wirtschaftswerbung; Wirkendes Wort: 2. Sonderheft, 1954.
 8. Heller E. Wie Farben wirken: Farbpsychologie, Farbsymbolik, kreative Farbgestaltung. - Reinbek bei Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, Sonderausgabe, 2002. – 296 S.
 9. Kroeber-Riel W. Strategie und Technik der Werbung: verhaltenswissenschaftliche Ansätze. - 4. Auflage. – Stuttgart, Berlin, Köln: Kohlhammer, 1993. – 218 S.
 10. Kroeber-Riel W. Bildkommunikation: Imagerystrategien für die Werbung. - München: Vahlen, 1996. – 361 S.
 11. Packard V. Die geheimen Verführer. Der Gift nach dem Unbewußten in Jedermann. - Düsseldorf, 1958. – 319 S.
 12. Römer R. Die Sprache der Anzeigenwerbung. - Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann, 1973. – 288 S.
 13. Schuster M., Woschek B. Bildhafte und verbale Kommunikation. - Göttingen, 1989.
 14. Starch D. Measuring advertising readership and results. - New York: McGraw-Hill, 1966.
 15. Tafelmaier W. Schrift variieren und vergleichen: Typografie im öffentlichen Raum.- München: Callwey, 1990. – 217 S.
 16. Urban D. Anzeigen erfolgreich gestalten: Check-up für Kreative. - Freiburg i. Br.: Haufe, 1996.
 17. Wündrich-Meißner H. (Hrsg.). Systematische Erarbeitung des Werbeerfolgs. - Stuttgart, o. J..
 18. Zielke A. Beispiellos ist beispielhaft oder: Überlegungen zur Analyse und zur Kreation des kommunikativen Codes von Werbebotschaften in Zeitungs- und Zeitschriftenanzeigen. - Pfaffenweiler: Centaurus, 1991.

Турчин В. В.
(Івано-Франківськ)

ДІАЛЕКТИЧНІ АСПЕКТИ ОНТОЛОГІЧНОГО ВІДОБРАЖЕННЯ СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Кожне явище у житті науки має свої фундаментальні основи, не винятком є і сучасна гуманітарна комунікація, якій притаманні діалектичні аспекти онтологічного виникнення, існування та розвитку.

Каждое явление в жизни науки имеет свои фундаментальные основы, не исключением есть и современная гуманитарная коммуникация, которой присущи диалектические аспекты онтологического возникновения, существования и развития.

Each phenomenon in science life has fundamental basis and modern humanitarian communication is not exception, because it has dialectic ontological aspects of origin, existence and development.

Спілкування забезпечує поступальний рух розвитку людства. Суспільство завжди було, залишатиметься і буде неоднорідним, умовно поділеним на класи, шари і прошарки, кожен з яких має свої явно чи неявно виражені інтереси, прагнення, цінності, рівень культури, традиції та мету. Будучи об'єднаним однією незримою структурою, соціум, образно кажучи, подібний до областей, чи федеральних земель, має свої територіальні межі, своє населення, свій бюджет та своє керівництво. На перший погляд питання вербальної та невербальної картини світу, спілкування не виявляє жодних труднощів для його розгляду. Проте, при серйозній спробі деталізувати будь-яке з цих питань, дослідник стикається з цілою палітрою апріорних та супутніх проблем і процесів, більшість з яких або недостатньо вивчені, або досліджувались вибірково чи випадково, інколи трапляються тенденційні та стереотипні суб'єктивні чинники, які також не сприяють об'єктивному висвітленню. І незважаючи на достатню, здавалося б, кількість опублікованих наукових робіт, в яких тією чи іншою мірою присутні окремі види комунікації, дискурсу (економічний, політичний, юридичний тощо), вони завжди розглядаються через якусь призму, аспект, в контексті якоїсь проблематики тощо. Проте все починається із людини, індивіда, мислячої істоти, її місці у системі координат життєвого простору, її сфері соціалізації та вибраному шляху.

Сенс життя характеризує людську діяльність, насамперед, з боку її спрямованості, провідної тенденції й мети [9]. Сенсу життя так чи інакше підпорядковані прагнення, бажання, які так чи інакше викликають страждання, що бувають як і в позитивному (муки творчості), так і негативному плані (муки заздрості, незадоволення, підступу і лукавства). Мету життя можна розглядати як якусь цілісність, яка об'єднує і спрямовує всі часткові та конкретні прагнення на здійснення сенсу життя. Мета життя визначає й засоби її практичної реалізації, яка вимагає напруження всіх сил людини, мобілізацію волі, розумових та психічних потужностей, а результатом буде як невер-

бальна, так і вербальна, у тому числі фахова комунікація, яка обов'язково залишить свій слід у матеріальних проявах.

Міркування шляхом побудови знакових систем спричиняє логічне структурування висловлення, що є своєрідною її інтенцією та метою. При цьому виділяють орієнтовні механізми наукового творчого мислення: аналіз через синтез (А. В. Брушлинський, С. Л. Рубінштейн), евристичні прийоми та методи (Ю. М. Кулюткін, В. Н. Пушкін, Г. С. Сухобська, О. К. Тихомиров), переплетення логічного та інтуїтивного рівнів (Я. О. Пономарів) [7, 7]. Без логіки немає наукового пізнання, тому що логіка є основним зв'язуючим фактором будь-якого впорядкованого, вартого уваги мислення процесу. Значною мірою мислення з приводу чогось або когось виникає спонтанно, проте первинна хаотичність його минає саме тоді, коли людина починає пов'язувати дані любого виду діяльності мислення в певну структуру, послідовність, хай несвідому, підсвідому логічність. Будь-що, що нас оточує має свою логіку, так само воно має і свій смисл, проте що це за логіка і що це за смисл? Логіка в залежності про кого чи що йдеться може суттєво різнитися одна від одної, те саме можна стверджувати і про смисл. Для кого він один, для другого інший, для третього він може бути недосяжний для розуміння або взагалі відсутній через брак розуміння або через занадто велике розуміння в усій його багатоманітності варіативних сполучень. Головною метою логічного висловлювання це правильність (істинність) чи неправильність (неістинність) тих чи інших способів отримання правдивого знання з уже наявного знання. Міркування – це завжди процес мислення, і логіка займається мисленням опосередковано, через дослідження результатів процесу мислення, його матеріалізації в мові. Людина мислить безперервно протягом всього свого (зрілого) життя, проте озвучується чи опредмечується його надзвичайно мізерна частина, тому що якби цього не відбувалося б, людство у буквальному сенсі потонуло б у хаосі уривків суджень, егоїстично-прагматичних інтенцій, сенсуальних проявів, волюнтаристських прагнень, ідей, намірів тощо. Будь-який факт (Л. П. Шумакова) на будь-якій стадії життя формується за допомогою мислення шляхом реконструкції події, процес якої може бути і легким, і ускладненим, в залежності від проблемної ситуації, При цьому мотиваційна регуляція поведінки особистості виходить із розуміння системної природи мотиву, а структура мотивації досягнення людини виявляється у діалектичній єдності двох суттєво різних складових (змістовної та динамічної тенденції), які водночас створюють єдність додаткових мотиваційних тенденцій (сподівання успіху та страху невдачі) [13, 176].

Наукове знання є явищем, феноменом в цілому сформованим та збалансованим. Факт – це мета будь-якого наукового дослідження. Аналіз шляхів, що ведуть до факту, складає предмет теорії пізнання. Історики філософії, наприклад, здавна розглядали філософські системи на загальному фоні культурної епохи, враховували зв'язки між філософією та природними умовами тієї або іншої країни, її мистецтвом, політикою в конкретні історичні періоди [11], інакше яка мова може бути про дійсну, а не ситуативно-приспосовницьку об'єктивність (прикладів якої зовсім не бракує у науці будь-якої епохи), і чи не потрібно це робити і в мовознавчих науках, коли дуже часто явище розглядається (абсолютно) відірваним від вищезгаданих реалій та призводить інколи до неправдивих, а то й фіктивних результатів. Звичайно, тут повинні бути задіяні морально-етичні аспекти – відповідальність, совість, як здатність здійснювати самооцінку відповідності власних дій, прийнятих у суспільстві й перетворених на переконання нормам моральності. Саме совість ідентифікує, координує, контролює, цілеспрямовує дії людини. Накопичення, обробка та систематизація певного роду інформації завжди потребує тривалого часу, досвіду, відповідних умов, обставин тощо. Людство тисячоліттями займалось переважно пасивним описом, простими суботитуціями, спостереженнями за процесами, подіями, явищами, тобто всім тим, що відбувалось навколо. Шлях до справжнього наукового знання був досить тривалим і у кожному епоху знання несло в собі її відбиток: рівень розвитку продуктивних сил, виробничих відносин, суспільних відносин, освіченості, грамотності, а також супутні фактори, які впливали з цього і які безпосередньо впливали на якість, кількісні показники та об'єктивність / суб'єктивність тогочасного знання. Тільки у ХХ столітті широко починають застосовувати імітаційне моделювання наукового знання і, здається, немає науки, де його не можна було б застосувати. Правду кажучи, окремі, швидше всього підсвідомі або несвідомі спроби моделювання відповідно до історичного часу ми можемо знайти при детальному аналізі у більшості науковців різних епох, починаючи хоча б із Сократа та Арістотеля, оскільки моделювання у своєму зародку, первинній формі передбачає роздуми, судження, умовиводи, порівняння, співставлення, діалог як внутрішній, так і зовнішній, а це є характерною ознакою будь-якого серйозного науковця та знання, яке він представляє, постулює, розвиває тощо. Інша справа в якій формі це проявляється, чи у латентній, чи очевидній.

Стереотип є чи не найголовнішим поняттям у людській діяльності, поведінці, ментальності. Без нього практично не відбувається жодна дія чи вчинок людини. Перш ніж щось свідомо зробити, людина звертається до досвіду, пам'яті, історії поколінь, традиції тощо. Інша справа, що весь цей процес може мислитись, начебто він є повністю автономний, самостійний. Індивід звертається до минулого досвіду часто підсвідомо, мимовільно. Це можна елементарно порівняти з нашим мовленням, адже ми використовуємо слова, терміни, поняття, проте не задумуємось про їхнє походження, первинне значення; вони у нашому вільному обігу, вони наші, ніби-то апріорні. Історія вивчення феномену стереотипів у соціальній науці, можна вважати, розпочинається з роботи У. Ліппмана "Public Opinion", в якій була викладена перша узагальнена концепція стереотипів. Стереотипи як елемент когнітивного процесу з точки зору істинності вивчали Є. Богардус, У. Браун, У. Вайнекі, О. Клайпберг, В. Кларк. Дослідженням стереотипу як елементу емоційно-оцінного процесу (афективного аспекту) займалися: Ф. Знанецький, У. Томас, Л. Дууба, Є. Ла Віолетт, Г. Олпорт, У. Осгуд, К. Сілверт, Дж. Фішмен. Стереотип, як елемент суспільної свідомості, трактували У. Оллібі та О'Хара. У соціальній психології стереотипом цікавились В. Дуаз та Г. Тажфел. П. Шихірев вивчав феномен стереотипу за 4-ма аспектами: 1) когнітивний; 2) афективний; 3) соціально-психологічний; 4) соціологічний. Теодор Н'юкомб стверджує, що стереотипи не тільки зручні і економічні щодо збереження часу, але без них взагалі було б неможливо пояснити кожну нову ситуацію, якби раніше не зустрічалося нічого подібного. Стереотипи мають ефективність, а не достовірність. Люди пояснюють поведінку впливом внутрішніх (індивідуальних, суб'єктивних) і зовнішніх (ситуативних, середовищних, об'єктивних) факторів. При цьому вони схильні свої успіхи пояснювати внутрішніми якостями, а невдачі – зовнішніми обставинами. Тажфел Г. виділив дві функції соціальних стереотипів на індивідуальному і дві на груповому рівні. До індивідуального рівня відносяться: 1) когнітивна (схематизація, спрощення); 2) ціннісно-захисна (створення і збереження позитивного "Я - образу"); до соціального рівня належить: 1) ідеологізуюча (формування і збереження групової ідеології, що пояснює і виправдовує поведінку групи); 2) ідентифікуюча (створення і збереження групового "Ми - образу"). Соціальний стереотип функціонує на трьох рівнях: індивідуальному, міжгруповому, метарівні (ідеологічному). За стереотипами закріпилась "аура" негативного феномену і це, звичайно, не випадково та закономірно. Е. Фромм пов'язував природу стереотипів із явищем соціального конформізму [1], який є таким для одних і цілковитою протилежністю для інших, особливо, якщо мова йде про новітній розвиток у царині науки та техніки. Отже, стереотип, образно кажучи – це своєрідні сани, на яких сидить кожна людина, байдуже, який вона має освітній рівень та займає соціальний статус, тому що стереотипи є для кожного живого індивіда на землі – чи це тубілець, індіанець, абориген, а чи освічений титулований науковець якоїсь високорозвинутої країни світу.

Із стереотипом тісно пов'язана традиція як спосіб людського усвідомленого буття. Людина як суспільна істота завжди мала свою передісторію буття і існування. Завдяки соціальній пам'яті та самої сутності людини вона у своїх вчинках, діях, думках, судженнях тощо, в першу чергу, опирається на традицію, тобто те, що в певний історичний час перевірено на практиці і має реальне значення для неї. У залежності від історичного часу та ситуації, у тій чи іншій епосі, традиція може проявляти себе по-різному, мати неоднозначну оцінку та значення і впливати на розвиток по-різному – (помірно) позитивно, негативно, комбіновано тощо. Феномен традиції у своїй універсальності є визначальним для всіх сфер людського буття і, відповідно, традиція стала предметом уваги різноманітних галузей гуманітарного знання, суспільної думки. Саме це зумовлює важливість дослідження онтології традиції у контексті методологічних засад знання, яке виражається у гуманітарній комунікації: Е. Гуссерль (13, 14, 15 том), Г. Гадамер (герменевтична концепція традиції), К. Поппер (аналіз традиції), М. Вебер та Є. Дюркгейм (соціологічне вивчення традиції), теорія етнологічного структуралізму К. Леві-Строса, археологія знання М. Фуко, семіологія Р. Барта, дослідження архетипів свідомості К. Юнгом, культурологічні концепції О. Шпенглера, Тойнбі, Й.Гейзіти, Х. Ортеги-і-Гассета та ін. Традиція є певним способом даності смислів минулого в актуальному досвіді сучасного. Феномен часовості – 1) усвідомлення часового характеру своїх переживань; 2) темпоральний характер свідомості як такої. Два типи традиції як дві можливості форми даності смислів минулого в свідомості. Поняття традиції розчленовується у Гадамера на поняття дії, дієвої історії і її корелята – дієво-історичної свідомості, проблему упереджень та ін. Упередження (Vorurteil) на відміну від (Urteil) визначає історичну дійсність буття людини як буття в традиції. Упередження обумовлені традицією і саме в цьому полягає їх герменевтична цінність. Традиція виявляє себе саме в плануванні упереджень. Для Гадамера саме буття в традиції, що інтер-

претується, уможливлене його розуміння. Найважливішим для онтологічної інтерпретації традиції є висновок Гадамера про використання традиції як інтегральний момент розуміння [3]. Таким чином, стереотип та традиція займають дуже важливе місце у комунікації як повсякденній, так і фаховій, оскільки вони є невід'ємним чинником функціонування вербальної та невербальної картини світу, більше того, без них ця картина світу стає швидше немислима та віртуально фантастична саме тому, що вони є безпосередніми складниками процесу розвитку думки, а значить знання, а отже, науки, соціуму, суспільства, цивілізації.

Вміння доцільно користуватися інтелектуальними надбаннями попередників є дуже важливим аспектом зростання людини як особистості, як індивіда. Свого часу О. О. Леонтьєв писав, що вміння застосувати досвід попередників для вирішення поставленого завдання є однією з основних особливостей творчого мислення. Для того, щоби в потрібний момент щось згадати, не потрібно знати дуже багато, достатньо знати те, що потрібне. Однак, хто може гарантувати, що саме буде потрібне йому у житті? Тому творчій людині, незважаючи на вид творчості, чи це наукове, технічне, літературне, музичне, військове, чи якесь інше, потрібно знати дуже багато, постійно вчитися, вдосконалюватися, збільшуючи і обновлюючи той запас знань, який забезпечить в потрібний момент успішне вирішення поставленого завдання. Надзвичайно важлива особливість людського інтелекту, мислення, підкреслював вчений, – принципова можливість перетворювати процес та результати мислення у мовленнєву форму. Ця можливість визначається тим, що немовленнєве мислення, як правило, походить від мовленнєвого і в значній мірі, якщо не абсолютно, є його продуктом. Мова, за Б. Расселлом, є засобом перетворення нашого особистого досвіду у досвід зовнішній і суспільний, тому він наводить наступний образний приклад, що собака не може розповісти свою автобіографію, якби вона красномовно не гавкала, а людина може і не тільки це, і чому ми є свідками. Для М. Гайдеггера тільки страх може відкрити сутність людської особистості з усіма похідними мовленнєвими та мовними явищами [5, 33-35, 95, 121], але чи дійсно страх є визначальним фактором розвитку комунікативних явищ, тут, очевидно, криється великий сумнів.

Інтелектуальні властивості людини можна використовувати по-різному, коли вони стають зброєю, інструментом певної ідеології, яка в своїй основі не сповідує реальної (а на словах) демократії, свободу людини та людських цінностей, вони загрожують цілим поколінням перетворитись на безжальний каральний меч, який не знає пощади, тільки через те, що вище всякого гуманного, гуманізації стоїть догма, апріорія визначеності алгоритмів дій, суджень, суспільно-політичних, суспільно-економічних та наукових процесів, які можуть бути далеко не завжди істинними, а у деякій мірі навіть помилковими. Що в цілому приносить будь-яка диктатура, чи примус, відомо всім нам з нашої недавньої історії, хоча й безконтрольний рух "анархізації", свавілля, некомпетентності, байдужості завдає навряд чи меншої шкоди, і це деякою мірою є, на жаль, наша сучасна історія. Термін гуманізація науки фіксує зміну соціальної ролі науки в сучасному суспільстві та велике значення соціокультурної детермінації наукового знання. Гуманізаційна вісь цементує всю систему наукового знання, відіграє важливу інтегративну функцію, тому що її стрижнем є людина з її потребами і можливостями, діяльністю, способом життя, культурою тощо. Гуманізація передбачає доцільність, яка сама по собі взагалі не є цінністю, тому що лише видозмінює проблему цінності, а сама перетворює її в інше питання: чи володіє цінністю та ціль, з якою співвідносяться використовувані знання, і можливість, якій вони покликані служити? Прийнято вважати, що ціннісність науки полягає в істинності її результатів, в той час як їх утилітарне значення, а тим більше моральна оцінка складають зовнішні, привідні характеристики [4], втім, які за своєю природою не повинні конфліктувати одна з одною, так це є чи ні, вирішує контекст історичної події, яка часто-густо залежить від інтра- та екстрафакторів, що непідвладні ні певній логічній послідовності, ні реальним обставинам, тому що мова йде про свободу, її наявність, уявність (віртуальність) або (цілковиту) відсутність. Одним із істотних аспектів, які потребують всебічного аналізу є співвідношення свободи і нормативності в соціокультурному контексті становлення методології наукового пізнання, розгортання її прихованих можливостей. Дослідження взаємозв'язку нормативності та свободи в структурі методологічного потенціалу науки розширює інформаційне поле, в якому відбувається становлення адекватних сучасному стану наукового пізнання підходів. У давньогрецьких філософських системах Геракліта, Демокріта, Платона, Арістотеля, Епікура та інших мислителів античності досить чітко оформились погляди на свободу, як на процес діяльного самозмінення людей, масштаби якого визначають міру та ступінь їх доленосного зв'язку з життям універсуму (свобода – властивість розуму). Виявляється, що питання свободи в особистому, буденному житті, чи в житті науки є зовсім непростю проблемою, оскільки тут мова йде про

константи, які знаходяться в постійному русі змін, а текуче, непостійне, чи те, що безперервно, в залежності від умов та обставин, змінює свою форму не так просто визначити, описати, встановити її суть. Свобода (Судакова В. М.) – основоположний суспільний ідеал цивілізованого, тобто активістськи-ненасильницького співіснування людей, фундаментальний онтологічний феномен суспільного життя, атрибутивно-архетипний статус якого виявляється в процесах утворення соціальних зв'язків і підтримки відкритості комунікативних процесів, пов'язаних з задоволенням потреб людей у виборі форм свого самоутвердження у соціумі. Свобода тісно пов'язана з етикетом, що є системою формалізованих і соціально-легітимних норм та правил поведінки людей у спілкуванні, є потужним інструментом соціальної регуляції. Це знайдений людством ненасильницький засіб амортизації та пом'якшення відносин особистості у колективному середовищі, головне призначення якого полягає у тому, що етикет є мирним засобом підтримки ненасильницької комунікації і узгодження відносин навіть серед ворогуючих між собою людей, тому діалогічна взаємодія є специфічним інституціональним утворенням, яке відіграє дуже важливу роль у процесах міжособистісної та міжгрупової комунікації [8].

Т. Кун трактує науковий поступ як постійне чергування нормальних і революційних періодів у розвитку науки, тим самим визначає його як вільний простір для становлення теорій конкурентів, боротьба яких сприяє розвитку наукового знання, тому свобода є не тільки умовою виявлення творчих здібностей вченого, а й постає ідеалом природного порядку, згідно з яким формуються норми опису, пояснення та розуміння світу. Свобода наукової творчості – це можливість актуалізації когнітивної потенції мислення в системі ціннісних орієнтацій (Гайдеггер), що у своїй глибинній сутності зумовлена так званим ефектом самоорганізації наукового знання, його спонтанною динамікою. Свобода і нормативність антиномічні у тому розумінні, що свобода є самореалізацією, самоствердженням науковця як особистості, тоді як норма вимагає самообмеження. Свобода вибору – це проблема, яка змушує шукати принципи обмеження (А. Айнштайн). А ці принципи обмеження часто криються в культурі (тут не слід розуміти лише духовну культуру), наслідком якої можуть бути причини як успіхів, так і невдач сучасної науки. Якщо наука – це відкрита система, то в ній діє циклічна причинність деструкції та структурування, які постають неодмінними етапами її еволюціонування. Наукове знання впорядковується згідно з дисциплінарними матрицями, темами (Дж. Холтон). Науково-пізнавальна діяльність визначається стилем мислення, дослідницькою програмою (І. Лакатос), парадигмою (Т. Кун). Як соціальний інститут наука самореалізується через наукові школи, дослідні колективи. Наука – не самодостатня система, яка розвивається лише за своїми власними законами, вона постійно зазнає (різного) впливу з боку творчих особистостей [10], які далеко не завжди бувають позитивними, хоча часто буває і таке, що творча особистість переживає "десенсибілізацію", тобто стан, коли відбувається постійне звикання (інтеграція) до раніше травмуючого впливу, який М. Фергусон небезпідставно називає "внутрішньою інквізицією" [6, 10].

Іншим важливим чинником діалектичних аспектів онтологічного відображення сучасної гуманітарної комунікації є паралінгвістичні явища. Існують принаймні дві логічні точки зору на паралінгвістичні явища (Т. М. Ніколаєва, Б. А. Успенський) – натуралістична (природність паралінгвістичних явищ, що впливає з певних біологічних процесів) та конвенційна (залежить від культури та традицій). Невербальні компоненти комунікації мають численні класифікації та знають цілий ряд дослідників, які займалися цими проблемами, наприклад, К. Леонгард, досліджуючи певні її аспекти пише, що звукові засоби (мимовільні фонації, що супроводжують виразні рухи або Емоційний стан) сприймаються і інтерпретуються з тією впевненістю і визначеністю, що і мімічні засоби всіма людьми, незалежно від того чи це жінка чи чоловік, людина похилого віку чи дитина, люди з низькими, сильними чи слабкими голосами. Відзначаючи величезну різноманітність фонацій і утруднення або навіть неможливість їх буквенного або навіть транскрипційного фіксування, К. Леонгард пропонує класифікувати їх за багаточисленними семантичними групами: недовіра, згода, іронія, нетерплячість, радість, сум, гнів тощо. Таким чином, універсальні для всіх людей паралінгвістичні компоненти фонаційної або іншої природи, а також частина з них універсальна для всього тваринного світу – очевидний факт, який повинен зацікавити фахівців, які хочуть дослідити реальний процес комунікації. Іншим аспектом невербальної комунікації (Е. П. Шубіна) є розгадування підтексту (прихованого смислу повідомлення), а також оцінка його істинності або неістинності. Смісл завжди присутній в тексті, не даний в ньому. О. О. Леонтьєв писав, що текст не існує поза свідомістю і сприйняттям. Шляхом багаторічних експериментальних досліджень А.Н.Соколов прийшов до висновку, що внутрішнє мовлення відзначається не тільки при словесно-понятійному, але й при наглядному мисленні, а також в процесах сприйняття, запам'ятовування і

озвучення словесного та наглядного матеріалу. Мислення пов'язане з мовою, хоча і окремі моменти або фази, рішення (особливо при вирішенні наглядних завдань) мовленнєворухомо імпульсація можуть бути заторможеними. Тут має місце постійна взаємодія предметної та мовленнєвої інформації, які описувались І. П. Павловим як взаємодія першої (предметної) та другої (мовленнєвої) сигнальних систем. Важливе місце займають невербальні компоненти в процесі вербалізації. Б. В. Беляєв вважає, що ті або інші думки виражаються в зовнішньому мовленні тільки тому, що попередньо вони виявляються словесно вираженими у внутрішньому мовленні. Процес інтенції висловлення охарактеризував О. О. Леонтьєв, де при виникненні наміру що-небудь сказати спочатку впливають та підбираються потрібні слова; зрештою більш ніж третина нашого психічного життя складається з думок, які швидко змінюються, або намірів, які не висловлені [2].

У цьому питанні важливим і цікавим аспектом у контексті вищезгаданих проблем дослідження залишається сугестивна лінгвістика. Мова в цілому може розглядатися як явище сугестивне (І. Черепанова), тому значної уваги потребує комунікативно-волюнтативна (власне сугестивна) функція мови. Сугестивна лінгвістика за предметом свого дослідження динамічна (вивчає процеси), за методами – комплексна, міждисциплінарна. Мовна сугестія ймовірна за своєю природою, орієнтована на подолання існуючих в кожному синхронному зрізі мови норм. Універсальний, інтегративний, діалектичний метод пізнання – методологічна основа сугестивної лінгвістики. Поряд з провідною роллю мови важливою особливістю сугестії як сутності є її безпосередній зв'язок з областю несвідомого. В 50-і роки Ж. Лакан проголосив, що модель мови лежить в основі всієї теорії Фрейда, тому що із всіх знакових систем він найбільшу увагу приділив мові, а у своїй першій монографії "Афазія" (1891) він здійснив спробу розвинути власну теорію мови. Ж. Лакан стверджує, що на кожній третій сторінці повного зібрання творів Фрейд торкається філологічних проблем, причому аналіз мовних питань стає тим детальнішим, чим ближче дослідження стосується несвідомого. Інтерес Фрейда до мови можна пояснити тією роллю, яку слово, мовлення відіграє в психоаналітичному методі, адже при психоаналітичному лікуванні відбувається словесний обмін, розмова між пацієнтом та лікарем. Психоаналіз (talking cure) – це лікування розмовою. Переживання пацієнта, які не можуть бути виражені у внутрішньому чи зовнішньому мовленні, знаходять викривлене вираження в невротичних порушеннях. Звідси впливає завдання психоаналітики – реконструювати несвідоме, допомогти пацієнту зрозуміти смисл його невротичних проявів, що влучно охарактеризував сам Фрейд, порівнюючи хворобливі стани людей із закляттям духами, що коли їх загадка виявляється, хвороба відступає і зникає. Головним методом психоаналітичного методу є інтерпретація – аналіз знакових структур, в першу чергу мовних, оскільки як дане (скарги, передбачення сновидінь, асоціації), так і шукане (витіснення думки) є дискурсивними текстами. У науці існує методика трактування надіндивідуальної підсвідомості, що включає передачу досвіду людства із покоління в покоління, а також проблему дискретності – безперервності свідомості. Для вирішення цієї фундаментальної проблеми застосовувались такі поняття як "вроджені ідеї" (Р. Декарт), "архетипи колективного несвідомого" (К. Юнг), "космічне несвідоме" (Судзукі), "космічна свідомість" (Е. Фромм), "несвідоме як мова Другого" (Ж. Лакан), "колективні уявлення" (Е. Дюркгейм, Л. Леві-Брюль), "несвідомі структури" (К. Леві-Строс, М. Фуко). Свою думку щодо цієї проблеми висловив В. І. Вернадський, який бачив джерело появи нового пласта реальності в колективній несвідомій роботі людства, що він назвав ноосферою. І. Черепанова на основі проаналізованої літератури пропонує три класифікації сугестивних текстів. І. За ступенем поширеності та універсальності: 1) універсальні сугестивні тексти, які створюються на протязі тривалого періоду часу, передаються з покоління в покоління і продовжують функціонувати: а) автотексти – заговори, заклинання, мантри; б) аллотексти – молитви, формули автотренінгу, гіпнозу; 2) індивідуальні сугестивні тексти – тексти психотерапевтичного впливу, проповіді. ІІ. За напрямом впливу: 1) автосугестивні тексти (молитви, самонастрої, формули автотренінгу); 2) гетеросугестивні тексти – формули гіпнозу, психотерапевтичні тексти, проповіді; 3) аутогетеросугестивні тексти змішаного типу. ІІІ. За характером використаного міфу: а) модифікації ролі Божества; б) приєднання до чужого міфу; в) заперечення будь-якого міфу. Професор Л. Н. Мурзін поділяє думку І. Черепанової і твердить, що мова – потенційно сугестивне явище (сугестивна система) і також всі компоненти мови є потенційно сугестивними. Сугестивна лінгвістика – міждисциплінарна наука, яка знаходиться на стику філології та психології, а форма відображення сугестивності мови – текст в широкому смислі слова, який може бути як вербальним, так і невербальним, що в свою чергу означає, що компоненти тексту – знакові компоненти, засоби сугестії [12], і вони є постійно присутніми у будь-якому тексті та дискурсі і виконують задану їм роботу та досягають поставленої мети.

Отже, на основі вищенаведених міркувань можна із сміливістю констатувати наступне. Історія засвідчує, що сугестивні властивості тексту та дискурсу були відомі ще за тисячі років до нашого часу – у Стародавній Індії та Китаю, древньому Єгипті, Вавилоні, Греції та Римі, цивілізації майя тощо, тобто у всіх куточках нашої планети, де існувала державність, нація, національні утворення, просто на це майже ніхто із дослідників не звертав серйозної уваги. Це можна навіть тут опосередковано дедукувати із наведеної класифікації І. Черепанової і без знання глибинних процесів, які відбувалися і відбуваються на протязі тисячоліть у історії гуманітарного, лінгвістичного, комунікативного цивілізаційного процесу, а вони становлять неабиякий інтерес у сучасному мовознавстві, адже мова йде про можливість розкриття новітньої технології глибинних структурних перетворень не тільки всередині сучасної гуманітарної комунікації, але й комунікативних процесів суспільств та національних утворень, яких уже немає на політичній карті нашого часу, дослідити її вплив на окремого індивіда, суспільство, більше того, можливість свідомо та неупереджено, власне, науково керувати цим поки-що частково загадковим процесом надбудовних перетворень, які мають, як випливає з наведених вище аспектів, свій іманентний діалектично-онтологічний базис відображення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Боровська Л.О. Філософський аналіз стереотипів людської діяльності в культурно-екологічному контексті. Дис. канд. філос. наук. К.: 1998.- 181 с.
2. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации. Изд-е 3-е. М.: URSS, 2007.- 112 с.
3. Дондюк А.М. Традиція як спосіб людського буття. АКД філос. наук. К., 1996.- 24 с.
4. Кубальський О.Н. Гуманізація як одна з тенденцій розвитку науки в демократичному суспільстві. Дис. канд. філос. наук. – К., 1996. – 206 с.
5. Леонтьев А.А. Язык и разум человека.- М.: Политиздат, 1965. – С. 33-35; 95; 121.
6. Лушин П. В. Психологія особистісного змінювання. АДД психол. наук. – К., 2003. – 30 с.
7. Новікова О. В. Проблема розвитку творчого мислення в системі Едвара де Боно. АКД психол. наук. – К., 2008. – 20 с.
8. Судакова В.М. Свобода і ненасилля в сучасному суспільному розвитку: соціально-філософський аналіз. АДД філос. наук. – К., 1998.– 32 с.
9. Сущенко Л.П. Здоровий спосіб життя людини як об'єкт соціального пізнання. Дис. канд. філос. наук. Запоріжжя, 1997. – 186 с.
10. Турко О. В. Нормативність і свобода в структурі методологічного потенціалу наукового пізнання. АКД філос. наук. Чернівці, 2008. – 20 с.
11. Флек Л. Возникновение и развитие научного факта: введение в теорию стиля мышления и мыслительного коллектива. – М.: Дом интеллектуальной книги, 1999.- 208 с.
12. Черепанова И. Дом колдуньи. Язык творческого бессознательного. М.: КСП, 1996. - 384 с.
13. Шумакова Л. П. Особливості розвитку мотивації досягнення особистості психолога-практика в процесі професійної підготовки. Дис. канд. психол. наук. – К., 1997.- 223 с.

**Турчин В. В., Турчин М. М.
(Івано-Франківськ)**

ЕКСПРЕСИВНА ФУНКЦІЯ НОВИХ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНИХ НІМЕЦЬКИХ МАСМЕДІА

Нові лексичні одиниці виконують у німецьких масмедіа експресивну функцію. Вони служать засобом вираження прагматичних характеристик відповідних понять завдяки своїй евфонії, екзотичності.

Новые лексические единицы выступают у немецких массмедиа в роли экспрессивной функции. Они служат способом выражения прагматических характеристик соответственных понятий благодаря своей евфонии, экзотичности.

The new lexical units perform in German mediatexts an expressive function. They serve as vehicle of expressing pragmatic traits of corresponding notions owing to their being euphonious and exotic.

Сучасна німецька нормативна мова постійно зазнає змін, це стало відчутно у останні десятиліття ХХ століття. Початок нового тисячоліття ознаменував себе тим, що молодь не вважає себе більше гомогенною. Технологічний розвиток і суспільні зміни надають нового граматиці, а вокабуляру інновацій. Комп'ютерні технології, розвиток спорту, поп-та рок-музика обумовили появу значної кількості лексичних одиниць, в тому числі запозичень-англіцизмів, які збагачують словни-